

აბრარული წარმოება და საქართველო

მრავალი საუენის განმავლობაში მსოფლიოში აგრარული წარმოება არსებობდა უმთავრესად დაქვემდებარებული (ინდივიდუალური), ნატურალური, მეურნეობების სახით. სამუხაროა, მაგრამ, ფაქტია, რომ დღეს სწორედ ასეთი ტიპის მეურნეობებს დავებრუნდით.

აბრარული საქართველო

ცნობილია, რომ ბიზნესის მთავარი მიზანია მოგების მიღება, რასაც ეწირება კიდევ გლეხის ინტერესები – წვრილი, კერძო გლეხური მეურნეობები იძულებულნი არიან დათანხმდნენ ნებისმიერ კაბალურ პირობებს, რადგან, არ შეუძლიათ, კონკურენცია გაუწიონ მსხვილ მექანიზებულ საწარმოებს პროდუქციის გადაზღვრებისა და გასაღების სფეროში. საბაზრო ურთიერთობათა პირობებში კონკურენციასთან ჭიდილში მათ უნდა მიმართონ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციას. მხოლოდ ამ გზით გახდებიან ისინი კონკურენტუნარიანები.

დღეს პროდუქციის მწარმოებელს და ბაზარს შორის წარმოიქმნება სპეციალიზირებული ფირმების მთელი ინდუსტრია, რომლებიც შეისყიდნი პროდუქციას, გადაამუშავებენ, ახარისხებენ, აფასოებენ, ინახავენ, გადაზიდვენ, დაანაწილებენ მაღაზიებში და საცალოდ მიყიდნიან მომხმარებლებს. მთელი ამ ჯაჭვის და მისი რგოლების მუშაობას აკონტროლებენ **ფირმა-ინტეგრატორები**, (ამის მაგალითები უკვე გვაქვს ჩვენთანაც მეჩაიეობაში, მევენახეობაში, მეხილეობა-მეზოტყეობაში). ისინი ასევე თავის თავზე იღებენ პასუხისმგებლობას პროდუქციის მწარმოებლებიდან უშუალოდ მომხმარებლებამდე მოძრაობის მთელი პროცესის ნორმალურ ფუნქციონირებაზე. ამაში მდგომარეობს სწორედ ვერტიკალური ინტეგრაციის არსი.

ფირმა-ინტეგრატორი გრძელვადიანი კონტრაქტებით აკარგინებს მწარმოებელს კონტროლს საკუთარი პროდუქციის წარმოებაზეც, გასაღებაზეც და წარმოების საშუალებების შეძენაზეც.

ვერტიკალური ინტეგრაციის სხვა სახეა **საკუთრების ინტეგრაცია**, რომელსაც **კორპორაციულ ინტეგრაციასაც** უწოდებენ. იგი ინტეგრაციის უფრო გაღრმავებული ფორმაა, რომლის დროსაც ფირმა-ინტეგრატორი იღებს თავის საკუთრებაში ფერმერების აქტივების ნაწილსაც. ამასთანავე, მათ თავიანთ საკუთრებაში აქვთ მსხვილი გადამამუშავებელი საწარმოებიც. ვერტიკალური ინტეგრაცია, საშუალებას იძლევა რისკის ნაწილი ფერმერების მხრებიდან გადავიტანოთ ფირმა-ინტეგრატორების მხრებზე. სამაგიეროდ, ინტეგრაციის პროცესში ფერმერის მიერ ტრადიციულად გამოყენებული მართვის ფუნქციები გადადის ინტეგრატორთან. ასე რომ, სოფლის მწარმოებელი თანდათან კარგავს მცირე მეწარმის ნიშნებს და იქნის დაქირავებული მუშის თვისებებს.

ვერტიკალური ინტეგრაცია ფერმერებს შეიძლება ითქვას, რომ თავს მოახვიეს. მის ნეგატიურ მხარეებთან საბრძოლველად სოფლად წარმოიქმნენ გლეხური კოოპერატივები. რომელთა მსგავსი წარმონაქმნები დიდი ხანია არსებობენ.

ზოგიერთი ოპერაციის შესრულება მოსახერხებელია მსხვილ საწარმოში, ხოლო ზოგიერთისა – წვრილში. მაგალითად, პროდუქციის გაყიდვის ოპერაციების შესრულება უფრო იოლია მსხვილი მასშტაბით, ხოლო, ვთქვათ, ქათმის მოვლისა – წვრილში. ნატურალური წარმოების შედარებით იზოლაციის პირობებში არ იყო მოთხოვნილება ისეთ ოპერაციაზე, როგორიცაა გასაღება, წარმოების საშუალებათა შეძენა და სხვა. ფულად-სასა-

ქონლო წარმოებაზე გადასვლასთან დაკავშირებით, გლეხურ მეურნეობებში ასეთ ოპერაციათა წილი სულ იზრდება.

გლეხური მეურნეობები მიზანშეწონილად თვლიან, გამოყონ თავისი სტრუქტურიდან რიგი ოპერაციები, რომელთა შესრულებაც ეფექტიანია სხვა მეურნეობებთან გაერთიანებით. ასე წარმოიქმნენ გლეხური კოოპერატივები. ამასთან, თვით გლეხური მეურნეობა პრაქტიკულად რჩება პირვანდელი სახით — ეკონომიკურად და იურიდიულად დამოუკიდებელ ეკონომიკურ ერთეულად, ამ ფორმისათვის დამახასიათებელი ნიშნებით. კოოპერატივის მიზანია არა მოგების მიღება კაპიტალზე, არამედ მასში გაერთიანებული გლეხური მეურნეობების მომსახურება. ფაქტიურად იგი წარმოადგენს გლეხური მეურნეობის უფრო მასშტაბურ სახეს.

ამრიგად, ფერმერულ კოოპერატივებს უმჯობესია ვუწოდოთ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები, რადგანაც თანამედროვე კომერციული ფერმერული მეურნეობებიც ერთიანდებიან მასში. იგი წარმოადგენს წარმოების ორგანიზაციის ფორმას, რომელშიც ნებაყოფლობით გაერთიანებულნი არიან სასოფლო-სამეურნეო მწარმოებლები საერთო-სამეურნეო მიზნების მისაღწევად.

ფერმერულმა კოოპერატივებმა შეიძლება მოიცვან ყველა ფერმერი და ამით დაიპყრონ მთელი ბაზარი. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ეს თითქმის დაუშვებელია, რადგან სახელმწიფო ებრძვის მონოპოლიზმს, მაგრამ კოოპერატივები წარმოადგენენ წვრილ, ოჯახურ

მაიი | 2010

ბიზნესის გაგრძელებას, რომლებსაც არ შეუძლიათ დაიკავონ მონოპოლიური მდგომარეობა ბაზარზე. ზემოთხსენებული არ იძლევა საშუალებას, ვამტკიცოთ წარმოების კოოპერატიული ფორმის უპირატესობა მთლიანობაში. კოოპერატივი ხშირად განიცდის ინვესტიციების ნაკლებობას, წარმოადგენს წარმოების ორგანიზაციის ნაკლებად მოძრავ ფორმას, ნელა ხდება მისი ადაპტირება ბაზრის ცვლილებებისადმი (იხ. სქემა).

აღსანიშნავია ისიც, რომ სწორედ ეს ფორმა აძლევს საშუალებას ბაზრისაგან იზოლირებულ წვრილ ფერმერებს, ჩაერთონ საერთო ეკონომიკურ სისტემაში. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ყველაზე პირველი და გავრცელებული ფორმაა პროდუქციის გასაღების კოოპერატივები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ფერმერთა პროდუქციის კოლექტიურ გასაღებას. ამით მათ საშუალება ეძლევათ, კონკურენცია გაუწიონ ბაზარზე

მსხვილ სასოფლო-სამეურნეო საწარმოებს და გაყიდონ არა ნედლეული, არამედ მზა პროდუქცია, რომელიც მეტ შემოსავალს იძლევა. კოოპერატივი იღებს პროდუქციის გადამამუშავების ფუნქციასაც. კოოპერატივების შემდეგ გავრცელებულ ფორმას წარმოადგენს მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების და მომსახურების კოოპერატივები.

ფერმერული კოოპერაცია წარმოადგენს ვერტიკალური ინტეგრაციის უფრო გავრცელებულ ფორმას, ვიდრე აგროსამრეწველო ინტეგრაცია. ისეთ ე.წ. „კოოპერატიულ“ ქვეყნებში, როგორიცაა: შვედეთი, ნიდერლანდები, დანია და სხვა, რიგი პროდუქტების მიხედვით მათ უკავიათ ბაზრის 100%-მდე, აშშ-ში კი — 30%. ჩვენში, სადაც პროდუქციის ძირითადი მწარმოებლები გახდნენ ათასობით წვრილი ოჯახური, ფერმერული მეურნეობები, ასეთი კოოპერატივების ორგანიზაციის ფართო მასშტაბით

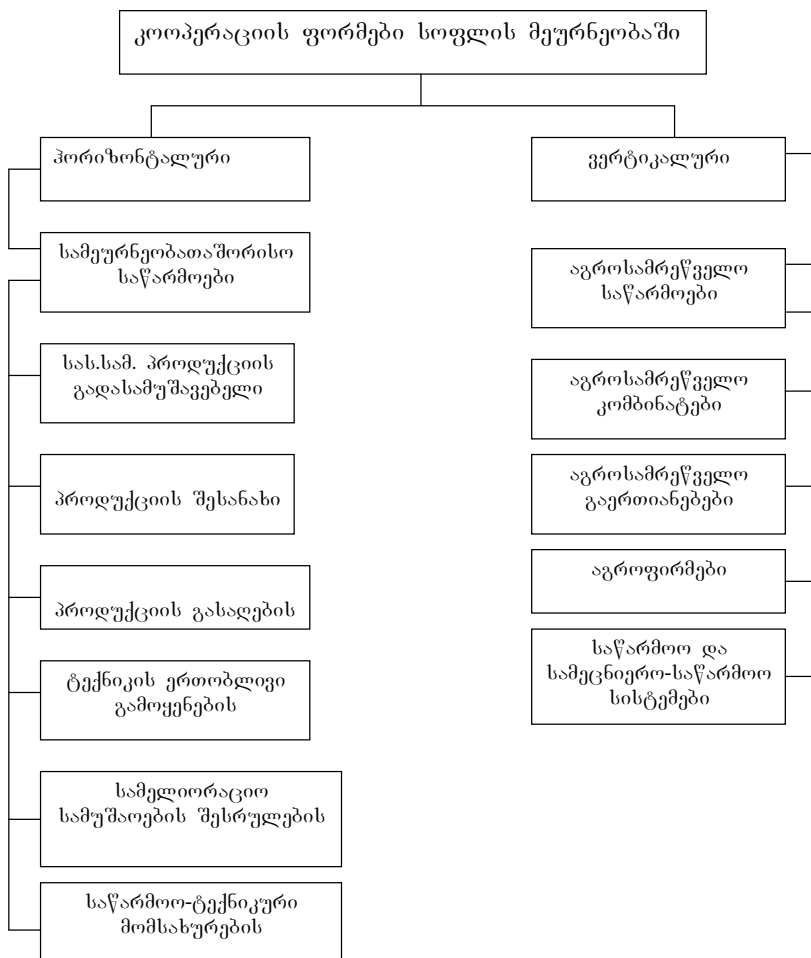
განვითარება გარდაუვალია. უშუალოდ სოფლის მეურნეობაში კოოპერაციასთან ერთად ვითარდება აგრარული დარგების ვერტიკალური კავშირებიც მრეწველობასთან. ეს პროცესები ურთიერთგანპირობებულია და ავსებენ ერთმანეთს.

ვერტიკალური ინტეგრაცია და კოოპერირება ხელს უწყობს გადამამუშავებელი ქარხნების ნედლეულით თანაბარ დატვირთვას წლის განმავლობაში, ფინანსური და შრომითი რესურსების მანევრირებით გამოყენებას. მათში სრულად და უკეთესად გამოიყენება წარმოების საშუალებები, უზრუნველყოფილია მყარი საფინანსო მდგომარეობა, მცირდება სატრანსპორტო ხარჯები.

სოფლის მეურნეობის მრეწველობასთან ინტეგრირების ძირითად ფორმებს თანამედროვე ეტაპზე წარმოადგენენ აგროსამრეწველო საწარმოები და აგროსამრეწველო გაერთიანებები. ამ უკანასკნელებში გაერთიანებულია სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულის მწარმოებლები და მისი გადამამუშავებელი სამრეწველო საწარმოები კოოპერაციის საწყისებზე. მათი საერთო რიცხვი ქვეყანაში 2006 წლისათვის 720-მდე აღწევდა, მათ შორის პრივატიზებული იყო 593.

დღევანდელ პირობებში სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტიანი ფუნქციონირება მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია ეროვნული ეკონომიკის რიგი სხვა დარგებზე, რომლებიც სოფლის მეურნეობას აწვდიან ტექნიკას, ტრაქტორებს, სასოფლო-სამეურნეო მანქანებს, საწვავ-საცხებ მასალებს, შხამიმიკატებს, მინერალურ სასუქებს, სამშენებლო მასალებს, სატრანსპორტო საშუალებებს და სხვა. ამის გარდა, სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულიდან საბოლოო პროდუქციის (სურსათის) მიღებაში დიდ როლს ასრულებენ მრეწველობის ისეთი დარგები, როგორიცაა: კვების (გადამამუშავებელი), მსუბუქი, საფეიქრო და სხვა. ჩამოთვლილი დარგების გარკვეულწილად გამოცალკევებით სოფლის მეურნეობასთან კავშირის მიმართებაში მოხდა ერთიანი აგროსამრეწველო კომპლექსის (ასკ) ჩამოყალიბება, რომელთა მონაწილენიც ერთმანეთთან ორგანულ კავშირში იმყოფებიან და ორიენტირებულნი არიან ერთი საბოლოო მიზნის — ქვეყნის

კოოპერაციის დასაშვები ფორმები სოფლის მეურნეობაში

მოსახლეობის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციით უზრუნველყოფის მიღწევისაკენ. ასეთ პირობით ერთობლიობას საზღვარგარეთ აგრობიზნესს უწოდებენ.

აგრობიზნესში ამა თუ იმ დარგის ჩართვის მკვეთრად გამოსახული საზღვარი არაა, რადგან ის ეროვნული ეკონომიკის სხვა დარგებთანაც არანაკლებ არიან დაკავშირებული.

აგრობიზნესის, როგორც ერთი მთლიანი სისტემის, ფორმირება ქვეყანაში დაიწყო გასული საუკუნის 70-იან წლებიდან, როცა შეიქმნა მატერიალურ-ტექნიკური, სამეცნიერო-თეორიული და სოციალურ-ეკონომიკური წინამძღვრები. ამ გაერთიანებაში დღეისათვის 70-ზე მეტი დარგი მონაწილეობს, რომლებიც ქმნიან მის სტრუქტურას.

იგი იყოფა სამ ძირითად სფეროდ: დარგები, რომლებიც ამარაგებენ მას საწარმოო საშუალებებით და რომლებიც დასაქმებული არიან სოფლის მეურნეობის საწარმოო-ტექნიკური მომსახურებით; თვით სოფლის მეურნეობა და მესამე — ის დარგები და საწარმოები, რომლებიც უზრუნველყოფენ პროდუქციის დამზადებას, გადამამუშავებას, მომხმარებლებამდე მიტანას და გასაღებას.

პირველი სფეროს წილად მოდის მთლიანად წარმოებული პროდუქციის 15%, საწარმოო ფონდების 13% და დასაქმებულ მუშაკთა 22%, მეორე სფერო (თვით სოფლის მეურნეობა) აწარმოებს საბოლოო პროდუქციის თითქმის 48%-ს. მასში ჩართულია მთელი საწარმოო ფონდების 68% და დასაქმებულ მუშაკთა 60%. მესამე სფეროს წილად მოდის წარმოებული საბოლოო პროდუქციის მოცულობის 38%, მთელი საწარმოო ფონდების 19% და დასაქმებულ მუშაკთა 18%.

ქვეყნის მოსახლეობის კვების პროდუქტებით უზრუნველყოფის დონე ბევრად არის დამოკიდებული აგრობიზნესის მესამე სფეროს მდგომარეობაზე და განვითარებაზე. საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პერიოდში სასურსათო კომპლექსში, ისე როგორც მთელ ეროვნულ ეკონომიკაში, ჯერ გაიზარდა კრიზისული მოვლენები, შემდეგ კი (1995 წლიდან) დაიწყო მისი რეაბილიტაცია, თუმცა ჯერჯერობით აგრარულ რეფორმამდე დონეზეც კი არ ავსულვართ.

ასეთი გარემოება ძირითადად

განაპირობა მათი პრივატიზების დაგვიანებამ, რომლის დროს მოხდა მათი მნიშვნელოვანი ნაწილის დატაცება, უპატრონობის გამო კი — გაპარტახებაც. ძირითადი საწარმოო ფონდების ასეთი დაბალი დონის პირობებში კი წარმოების რეაბილიტაცია და შემდგომი განვითარება, ცხადია, შეუძლებელია. განსაკუთრებით ეს ითქმის მსუბუქი მრეწველობის საწარმოებზე, სადაც სამრეწველო პროდუქციის მოცულობის ინდექსი 1990 წელთან შედარებით მხოლოდ 3,6 %-ს, კვების მრეწველობაში — 15,1%-ს და პურ-პროდუქტების მრეწველობაში — 11,2%-ს შეადგენს. მსხვილი საწარმოები პროდუქციის გადამამუშავებელ მრეწველობაში, ნედლეულის უქონლობისა და მძიმე ფინანსური მდგომარეობის გამო ვერ ახერხებენ ნორმალურ ფუნქციონირებას. ნახევარზე მეტად გაჩერებული არიან სათბობის და ელექტროენერგიის ქრონიკული შეფერხებებით მიწოდების გამო, აგრეთვე როგორც შიდა, ისე განსაკუთრებით გასაღების საგარეო ბაზრების დაკარგვის გამო.

პროდუქციის მნიშვნელოვან ნაწილს თვითონ ის ოჯახური, ფერმერული მეურნეობები და სხვა სასოფლო-სამეურნეო საწარმოები ასაღებენ, რომლებიც ძირითადად განლაგებული არიან მსხვილი ქალაქების ირგვლივ. გასაღების ამ ფორმის ნაკლოვანება ის არის, რომ მყიდველის შოვნა ძალზე პრობლემატურია, თუ აღარაფერს ვიტყვით იმაზე, რომ, მსხვილ მწარმოებლებთან შედარებით, კონკურენციას ვერ უძლებენ და ფასის დანეგებაშიც ნაკლებად იღებენ მონაწილეობას და ზარალდებიან. ამიტომ, განვითარებულ საბაზრო ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში დიდი ხანია წარმოიშვნენ სპეციალიზირებული ფირმები და კომპანიები, რომლებიც ამ საქმით არიან დაკავებული. ესენია სასაქონლო ბირჟები, საბითუმო ბაზრობები და აუქციონები.

ფერმერებისაგან სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის შესყიდვა ხდება კერძო საბითუმო შუამავლებითაც, საეაჭრო და გადამამუშავებელი ფირმების მიერაც.

ამას გარდა, ჩვენს რეალობაში სასურსათო ჯაჭვის ამ დონეზე მოქმედებენ საკმაოდ დიდი რაოდენობის ე.წ. “გადამყიდველები”. თუმცა, მათ დღემდე პარაზიტებს უწოდებენ. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში

ში მათი არსებობაც აუცილებელია, რადგან ისინი თავის თავზე იღებენ რისკს მთელი სისრულით, ამასთან სივრცობრივად განვრცობენ მომხმარებლებზე პროდუქციის მიწოდებას — ყიდულობენ მათ იაფად, სადაც პროდუქციის სიჭარბეა, და ყიდიან შედარებით ძვირად, სადაც მათზე დეფიციტია.

ოჯახური, ფერმერული მეურნეობების პროდუქციის ნაწილის კონტრაქტებით შესყიდვა წარმოებს პირდაპირ გადამამუშავებელ ფირმების და საწარმოების მიერ, პროდუქციის გარკვეული ნაწილისა კი წარმოებს კოოპერატივების მეშვეობითაც.

გადამამუშავებელ სექტორს საკმაოდ დიდი ადგილი უკავია ეროვნულ ეკონომიკაში. მასში მოქმედებენ როგორც მსხვილი, ისე წვრილი საწარმოები. ამ უკანასკნელთა რიცხვი ჩვენს ქვეყანაში 1990 წლიდან 443-დან 1874 ერთეულამდე გაიზარდა.

მთელი აგროსამრეწველო კომპლექსისათვის ეროვნული ეკონომიკის სამი სფეროს მიკუთვნება საბაზრო ეკონომიკის პირობებშიც განპირობებულია იმით, რომ ამ შემთხვევაშიც აგროსამრეწველო წარმოებაში გამოიკვეთება სამი ძირითადი ურთიერთდაკავშირებული ეტაპი.

მესამე სფეროში, გარდა კვების მრეწველობისა, დიდი ადგილი უკავია საცალო და საბითუმო ვაჭრობას, საზოგადოებას (რესტორნები, კაფეები, ბარები და სხვა) და სპეციალიზებულ ბითუმად შემსყიდველ ფირმებს, საწარმოებს, კომპანიებს, რომლებიც ჩვენთან მხოლოდ ორგანიზაციის პროცესში არიან და ამიტომ ჯერჯერობით მოკრძალებული ადგილი უჭირავთ. საექსპორტო და საიმპორტო ვაჭრობაც ამ სფეროშია წარმოდგენილი. საკუთარი მოხმარებაც საეაჭრო სისტემაშია მოქცეული. ასკ-ის დარგებს შორის ეკონომიკური კავშირების რეალიზაცია წარმოებს პროდუქციაზე და მომსახურებაზე გაანგარიშებული ოპტიმალური ფასებით. ფასების დისპარიტეტი ან მათი მაკრატლით შეკვეცა არღვევს მათ შორის ნორმალურ ეკონომიკურ კავშირებს და ხელს არ უწყობს საბოლოო პროდუქციის წარმოებისა და რეალიზაციის ზრდას.

ფასები სასოფლო-სამეურნეო და სამრეწველო პროდუქციაზე საანგარიშო პერიოდში (1995-2008წწ.)

არა პროცენტობით, არამედ რამდენიმეჯერ გაიზარდა. ეს ტენდენცია დღესაც რომ აღინიშნება, ნათლად ჩანს ცხრილ 1-ში. წარმოდგენილ ზოგიერთი ძირითადი პროდუქციის ფასების დინამიკიდან.

ცხრილის მონაცემები გვიჩვენებს, რომ, მართალია, ფასები სურსათზეც იზრდება, მაგრამ ფასები მრეწველობის პროდუქციაზე — განსაკუთრებით წინმსწრები ტემპებით იზრდება, რაც ერთხელ კიდევ მიგვანიშნებს მათ შორის ფასების პარიტეტის დაუცველობაზე, რაც კრიზისულ სიტუაციაში აყენებს სურსათწარმოებელ ფერმერებს, სხვა სასოფლო-სამეურნეო და გადამამუშავებელ საწარმოებს.

აგროსამრეწველო კომპლექსის საბოლოო პროდუქციის ღირებულება ყალიბდება სოფლის მეურნეობაში შექმნილ სუფთა პროდუქტის მასას დამატებული გადამამუშავებელი და კვების მრეწველობის სუფთა პროდუქტის ნაწილი და პლუს მიმოქცევის, ტრანსპორტის დარგების სუფთა პროდუქციის ნაწილი.

მთელი ასკ-ის ეფექტიანობის ძირითადი მაჩვენებელია სასურსათო და არასასურსათო საქონლის რაოდენობა, რომლებიც მიღებულია სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულიდან მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით. სხვა სიტყვებით, ესაა ქვეყნის მოსახლეობის კვების პროდუქტებით და მსუბუქი და საფეიქრო მრეწველობის იმ საქონლით უზრუნველყოფის დონე, რომლებიც იწარმოება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამამუშავებით).

ასკ-ის ეფექტიანობის ამაღლებისათვის საჭიროა მასში შემავალ ყველა დარგებს შორის პროპორციული და დაბალანსირებული განვითარების უზრუნველყოფა, მისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის

ცხრილი 1
სოფლის მეურნეობისა და მრეწველობის ზოგიერთი ძირითადი სახის პროდუქციის და მომსახურების ფასების ცვლილებები 1995-2008 წლებში

პროდუქცია და მომსახურება	ზომის ერთ.	ფასი ლარებში		
		1995 წ.	2000 წ.	2008 წ.
საქონლის ხორცი	1 კგ	3,72	3,90	7,48
რძე	1 ლ	1,00	1,20	1,77
შაქარი	1 კგ	0,80	1,00	1,18
ზეთი	1 ლ	2,00	2,26	4,20
პური ხორბლის 1-ლი ხარისხი	1 კგ	0,30	0,70	1,33

*წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მასალები.

განმტკიცება, შრომის პირობების გაუმჯობესება და მუშაკთა მატერიალური დაინტერესების დონის ამაღლება საბოლოო პროდუქციის წარმოების გაზრდის საქმეში.

წარმოებული საბოლოო პროდუქციის სახეთა მიხედვით ასკ-ი იყოფა ცალკეულ პროდუქტიულ ქვეკომპლექსებად. ჩვენს რეალობაში ფუნქციონირებს ისეთი პროდუქტიული ქვეკომპლექსები, როგორიცაა: მეჩაიეობის, მეციტრუსეობის, მევენახეობის, მეხილეობის, მეთამბაქოეობის, მეჭარხლეობის, მეცხოველეობის. თითოეულ მათგანს აქვს თავისი სპეციფიკა და თავისებურებები. ისინი მჭიდროდ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებულნი და ხანდახან ძნელიც კი ხდება მათი გამოცალკევება. პროდუქტიული ქვეკომპლექსები განსაზღვრავენ კონკრეტული რეგიონის საწარმოო მიმართულებას (სპეციალიზაციას). მაგალითად, სამეგრელოში და გურიაში — მეჩაიეობა; აჭარაში — მეციტრუსეობა, მეჩაიეობა, მეთამბაქოეობა; შიდა ქართლში — მეხი-

ლეობა; კახეთში და იმერეთში — მევენახეობა; ჯავახეთში — მესაქონლეობა და სხვა.

პროდუქტიულ ქვეკომპლექსებში, როგორც წესი, გარდა ოჯახური, ფერმერული მეურნეობებისა და სხვა სასოფლო-სამეურნეო საწარმოებისა, შედიან და ძირითადად წარმოადგენენ მსხვილი აგროსამრეწველო გაერთიანებები, აგროკომბინატები, აგროფერმები, აგრეთვე მომსახურე ორგანიზაციები და საწარმოები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ქვეკომპლექსში შემავალ ყველა საწარმოს მატერიალურ-ტექნიკური რესურსებით, და რაც მთავარია, ნედლეულისა და პროდუქციის გადამამუშავებელი და გამსაღებელი საწარმოები და ფირმები.

მ. ვადაჭკორია,
სსაუ, ასოც. პროფ.
თ. ლაჩკეპიანი,
სსაუ, ასოც. პროფ.
მ. ჩაჩავა
სსაუ, დოქტორანტი

ANNOTATION

AGRARIAN MANUFACTURE AND GEORGIA

GSAU, Assoc. Prof. M. Vadachkoria; GSAU, Assoc. Prof. T. Lachkepani; GSAU, doctorant M. Chachava

There exist great possibilities for business development in Georgia. It must be mentioned that nowadays satisfying people with basic food products is particularly important, since this is a great problem our society faces. That is why business development

in agrarian field is extremely actual and essential. Transferring from extensive factor into intensive one in that mentioned field has become basic requirement for business that is particularly necessary for such countries existing in hard economic conditions like Georgia.